

„Büszke vagyok arra, hogy egyetemünk ilyen könyvtárral rendelkezik...”

Beszélgetés dr. Nemezc Ernő egyetemi tanárral,
a Veszprémi Vegyipari Egyetem rektorával

Mielőtt megkérném dr. Nemezc Ernőt, hogy néhány kérdésemre válaszoljon, olvasóink tájékoztatására hadd mutassam be dióhéjban a Veszprémi Vegyipari Egyetem Könyvtárát. 1977-es adatok szerint a könyvtár állománya 98 358 kötet, tehát nagyságát tekintve a kisebb egyetemi könyvtárak közül való, állományának gyarapítására 4 846 356 forintot költött, és 1275 kurrens időszaki kiadványt járattott. 31 dolgozója közül 30 fő-foglalkozású, s közülük 21 dolgozik könyvtárosi munkakörben. A könyvtár kétségtelenül jó hírét nem a nagy számadatoknak köszönheti, hanem tevékenységének: úttörő szerepet játszott a számítógépes információkeresés hazai bevezetésében, igen korán felismerte a könyvtárközi kölcsönzés és általában az egyetemen kívüli feladatok ellátásának fontosságát, a szakirodalmi tájékoztatás komplex jellegét (irodalomkutatás, eredeti dokumentumok rendelkezésre bocsátása, fordítás).

És ezek után az első kérdés: miben látja dr. Nemezc

Ernő az egyetemi könyvtár legfontosabb feladatát?

— Egyetemi könyvtárról beszélve — úgy vélem — a középkori egyetem, az „universitas” hármasság feladatából indulhatunk ki. Ez az évszázadokkal ezelőtt kialakult hármasság ugyanis lényegében azóta is megmaradt: a tudományok fejlődése (azaz a kutatás), megőrzése és továbbadása (azaz az oktatás). Mindhárom feladat színvonalas elvégzése feltételezi a könyvtár létét és használatát. A Vegyipari Egyetem ennek megfelelő hangsúlyt kíván adni könyvtárának.

Bizonyára közismert, hogy a Vegyipari Egyetem nagyon fiatal intézmény, 1949-ben alakult meg. De az egyetem s benne az egyetemi könyvtár nehéz születése, öröklött gondjai nemcsak az alapítás körülményeire vezethetők vissza. A felszabadulást követően néhány évig a könyvtár általában nem kapta meg az őt megillető szerepet egyetemünkben, s az akkor kialakult hibás szemlélet nyomaiban még ma is sokfelé él. A könyvtárigazgatót még mindig túl sok egyetemen nem tartják a vezetőséghez tartozónak. Pedig a világ legjelesebb egyetemein — függetlenül attól, milyen hosszú időre visszatekintő hagyományokkal rendelkeznek — a könyvtár vezetője (aki a „rögzített ismeretek” kezeléséért felelős) a második személyiség.

— Veszprémben mennyire szolgálja ki a könyvtár az egyetem igényeit, kívánalmait?

— A könyvtár jelenlegi dolgozói — és elsősorban vezetője, Kováts Zoltán — személyében a Vegyipari Egyetem egyszerű partnert talált. Tevékenysége révén a könyvtárból, illetve a könyvtárra alapozva sikerült a legáltalánosabb értelemben vett, jól funkcionáló ismeretszolgáltatási rendszert kialakítani. Akinek szüksége van rá, a lehető legrövidebb idő alatt megkapja a kellő információkat. S ez nem csekély érdem, mert szinte minden szakterületen, de a kémia és a vegyipar területén különösen, versenyt kell futtnak az idővel.

A „könyvtárosság” rendkívül bonyolult szakmává vált, eszközeivel, módszereivel a kutatók maguk már nem élhetnek. A hajdani kutató, aki maga kereste és gyűjtötte a számára szükséges irodalmat, szükségképpen eltűnt, „lehetetlenült”. A ma kutatója ne „irodalmat” keressen: ez a könyvtár feladata.

Sajnos, úgy tűnik, nem minden egyetem és nem minden kutató jutott el még ennek felismeréséig. Nem egy felsőoktatási intézményben még mindig az az uralkodó törekvés, hogy a tanszékek könyvtárai minden szükséges, vagy esetleg szükséges irodalmat tartalmazzanak. Ez a „belterjes” rendszer túlhaladott, korszerűtlen.

A kutató és az egyetem számára az a jó megoldás, ha a kutató meghatározza, mire van szüksége, s azt minél rövidebb

idő (lehetőleg 24—48 óra) alatt meg is kapja. A könyvtáros szakmai ismereteire, készségeire pontosan ott van szükség, hogy tudja; ezt hogyan érheti el.

Elmondhatom, hogy gyakorlatilag az egyetem minden hazai vagy külföldi látogatójának megmutatom a könyvtárat is. Büszke vagyok rá, hogy egyetemünk ilyen könyvtárral rendelkezik, s arra is, hogy sok látogatónk meglepődik: így is működhet egy könyvtár, *ilyen szinten is* el lehet látni irodalommal, információkkal az egyetem dolgozóit, kutatóit, hallgatóit. Más hazai egyetemnek oktatói könyvtárunk tevékenységét, eredményeit látva nemegyszer rádöbbenek, hogy saját könyvtáruk mennyire konzervatív módon, milyen alacsony hatásfokkal működik.

— *A Vegyipari Egyetem könyvtárát nagymértékben a számítógépes témafigyelő-szolgálat tette ismertté...*

— A témafigyelés megítélésem szerint nagyon korszerű, valamennyi tanszékünk eredményesen veszi igénybe. Elterjesztéséhez persze bizonyos propagandára is szükség volt, amit — azt hiszem — a lehető legjobb formában végzett el a könyvtár: a kedvező tapasztalatok győzték meg a szolgáltatás hasznosságáról mindazokat, akiknek arra a szükségük lehet. Kétségtelen, hogy ezt a szolgáltatást mihamarabb ki kellene egészíteni az *irodalom visszamenőleges felkutatásának* hasonlóan korszerű és gyors megoldásával is.

Ami a *fordítási* tevékenységet illeti, ezt elsősorban a komplex szolgáltatási lánc részének tekintjük, s ezért tartjuk nagyon fontosnak.

— *A Vegyipari Egyetemi Könyvtár az átlagos hazai egyetemi könyvtáraknál jóval aktívabban nyújt szolgáltatásokat „kifelé”, azaz kutatóintézeteknek, vállalatoknak, más felsőoktatási intézményeknek. Hogyan egyeztethető ez össze az egyetem igényeinek teljesítésével?*

— Úgy vélem, a könyvtár elsősorban arra való, hogy a kutatást szolgálja, mégpedig előzékenyen. Erre a könyvtáros gárda igen alkalmasnak tűnik.

Ha az egyetem vezetése „önző” volna, könnyen mondhatná, hogy a könyvtár ne szolgáltasson más intézménynek. Csak-hogy ezek a külső kapcsolatok az egyetem egészére visszahatnak. A könyvtár nem lehet csupán egy szűk kör tulajdonosa: az egész országnak kell lennie. Kis, elszigetelt egységek ma már nem gondoskodhatnak korszerű ellátásról, csak az intézmények együttműködésétől várható a kellő eredmény (és itt a hazai és a nemzetközi együttműködésre egyaránt gondolok). Kifelé irányuló szolgáltatásainkat egyébként csak indokolt esetben veszik igénybe, hiszen „térítésesek”. A

könyvtár ilyen szolgáltatásait tulajdonképpen az országos, sőt a nemzetközi együttműködés részének tekintjük.

Az együttműködésre való készség egyik jele az az információ- és irodalomközvetítő tevékenység is, amelyet könyvtárunk a szakterület jobb ellátása érdekében vállal. A nemzetközi együttműködéshez tartozónak vélem a British Library Lending Division (*L. a Könyvtáros 1977/2. számát is — A szerk.*) szolgáltatásainak aktív és rendszeres igénybevételét, a kuponos másolatbeszerzést is. Nem egy külföldi vendégünk lepődött meg már azon, milyen rövid átfutási idővel tudjuk ennek révén kielégíteni az igényeket.

Szeretném külön hangsúlyozni, hogy a nemzetközi kapcsolatok az egyetem és a könyvtár számára egyaránt igen fontosak. Sajnos, lebonnyolítanak még sokszor problematikus, nehézkes.

— *Milyennek látja a könyvtár működési feltételeit? Van-e szükség, illetve lehetőség ezek javítására?*

— Úgy gondolom, a könyvtár vezetőjének nincs túl sok oka panaszkodni az egyetemi vezetésre. Lehetőségeink keretein belül mindig arra törekedtünk, s a jövőben is ezt tartjuk szem előtt, hogy biztosítsuk a könyvtár megfelelő színvonalú működésének feltételeit. Kis egyetem vagyunk, s ennek megfelelően könyvtárunk is — állományát, létszámát tekintve — kicsi. Teljesítménye azonban ehhez képest nagy. A kis állomány mellett például a *könyvtárközi kölcsönzési forgalom* óriási, ami arra látszik utalni, hogy könyvtárunk állományát szinte az egész ország használja. Úgy mondanám, hogy a teljesítményhez képest viszonylag nem nagy pénzügyi keretek jó kihasználása révén sikerült jó eredményeket elérni. Az az igazság, hogy ami pénzt az egyetem a könyvtárba „befektetett”, az mindig kamatosztól megtérült. Jelenleg, egyebek között, számottevő *raktárbővítést* tervezünk.

— *Az egyetemi könyvtár nem csupán, s talán nem is elsősorban a központi könyvtárból áll, hanem a központi és a tanszéki könyvtárak hálózatot alkotnak. Milyen a tanszéki könyvtárak helyzete, mi a feladatuk?*

— Utaltam már arra, hogy korszerűtlennek vélem a tanszéki könyvtárak túlzott önállóságra, illetve önellátásra irányuló törekvéseit. Véleményem szerint a tanszéki könyvtárak feladata, hogy kielégítsék a napi, kézikönyv-használati jellegű igényeket, mindenkor szervesen kapcsolódva az egyetem teljes könyvtári rendszerébe. Semmiképpen sem törekszünk nagy tanszéki könyvtárakra, de az alapvető irodalomnak meg kell lennie bennük. A folyóiratok közül csak a *kurrens számok* találhatóak meg a tanszéki

könyvtárakban. Megjegyzem, maguk a kutatók is szívesebben dolgoznak a központi könyvtártól kapott xerox-másolatokkal.

Nem hiszek azonban abban, hogy az egyetemi könyvtári hálózat ilyené alakítását adminisztratív módszerekkel kellene és lehetne elérni. Csak az az út járható, amelyen haladva a tanszékeken

dolgozók megértik, belátják a központosított megoldás kétségtelen előnyeit. Ehhez természetesen olyan egyetemi könyvtár szükséges, amelyik ezeket az előnyöket valóban nyújtja is.

— *Úgy véljük, Veszprémben ilyen a könyvtár.*

Sárdy Péter

fórum

Teremtsünk rendet a gyermekkönyvtári állomány felállításában!

Erdeklődéssel olvasom a könyvtárosok véleményét a gyermekkönyvtárügy egyik legvitatottabb kérdéséről (Könyvtáros 1977/8., 1978/2., 5. szám). Tudomásom szerint az ún. „összeosztást”, bizonyos szépirodalmi témacsoportok egyetlen betűrendbe sorolását nemcsak a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban, hanem az ország több más gyermekkönyvtárban, így Csongrád megyében is évekkal ezelőtt bevezették, másutt most próbálnak kialakítani valamilyen minimális tagolást. Ezért úgy érzem, ideje, hogy néhány elvet leszögezzünk, és a gyakorlat oldaláról vizsgáljuk meg alkalmazhatóságukat.

A hazai gyakorlat

Az ország különböző vidékein óriási eltérések mutatkoznak a raktározási rendben. A „klasszikus” Szabó Ervin könyvtári felosztást szinte mindenütt továbbfejlesztették — mennyiségileg és minőségileg is —, sokszor nem egészen szerencsés ötletekkel. A témák betűjelei nem mindenütt jelölik ugyanazt a csoportot, nagy a bizonytalanság, de előfordul a „témák” csoportjában egészen más szempont is, például néhol „Hu”-val jelölik a humoros *stílusú* könyveket, holott ennek semmi köze a műfaji-tematikus felosztáshoz. Másutt még mindig kísértének a korra-nemre vonatkozó közvetlen utalások, például *Lányregények — Fiúregények, 6—10 évesek olvasmányai* stb., mint-ha a lányok nem is olvashatnák Cooper könyveit vagy a fiúk például A két Lotti-t. Sokszor találkozunk bizonyos szépirodalmi sorozatok kiemelésével is (Pöttyös, Delfin, Sirály stb.), ami azért nem célravezető, mert a gyerek így a külső „köntös” alapján választ könyvet, nem pedig a cím vagy a tartalom szerint. Ismét csak a rossz kiemelést példázza a „Kötelező olvasmányok” feliratú polc. Minden könyvtáros azt szeretné ugyanis, ha *A Pál utcai fiúk*-at vagy a *Légy jó mindhalálig*-ot nemcsak azért olvasnák el a gyerekek, mert kötelező. Mindannyian tudjuk, milyen „rosszízú” az, ami kötelező.

A másik végtel is megtalálható még egyes — főként községi —, önálló gyermekrészleggel nem rendelkező könyvtárakban, ahol a gyermek- és ifjúsági állomány felállítása nélkülöz mindenféle tagolást — még a betűrendet is! —, sok esetben az ifjúsági ismeretterjesztő anyag is a felnőtt állományban van, tehát a közös csoportos leltárkönyv felosztását tükrözi.

A tagolatlanság a gyakorlatban éppoly áttekinthetelenné teszi a könyvtárat, mint az állomány túlságos szétaprózása. Egyik esetben a tájékoztatás és a könyvvajánlás — különösen kezdetleges katalógus esetén — kizárólag a könyvtáros — véges! — memóriájára támaszkodhat, másik esetben óriási többletmunkára kényszerül a könyvtáros, főként, ha egyedül végez minden más feladatot is. Ahol külön feldolgozó munkatárs(ak) van(nak), ott sem egyszerű a gyermekkönyvtárosok dolga: a leltározott, „szerelt” könyvet még be kell helyezni a maga „skatulyájába”. Ez nemcsak azért nehéz dolog, mert a könyvtáros csak egyéni ítéletére hagyatkozhat, nem is csak azért, mert igen sok a határeset — egy mű több témába is besorolható —, hanem azért is, mert maguk a témacsoportok sincsenek pontos jellemzőkkel körülhatárolva. Emellett